

**UCHWAŁA NR V/56/1/2018
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO**

z dnia 27 sierpnia 2018 r.

w sprawie przyjęcia oświadczenia dotyczącego uczczenia Janiny Antoniny Omańkowskiej (1859-1927), pierwszej kobiety na świecie, która otworzyła obrady parlamentu regionalnego – Sejmu Śląskiego w Katowicach, pierwszej odznaczonej Krzyżem Kawalerskim Orderu Polski „Polonia Restituta” mieszkanki Górnego Śląska

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku, poz. 913 z późn. zm.) w związku z § 18 a ust. 2 pkt 4 Statutu Województwa Śląskiego (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2017 roku, poz. 6351)

**Sejmik Województwa Śląskiego
uchwała:**

§ 1. W *Roku Praw Kobiet* przyjmuje się oświadczenie w sprawie uczczenia Janiny Antoniny Omańkowskiej (1859-1927), pierwszej kobiety na świecie, która otworzyła obrady parlamentu regionalnego – Sejmu Śląskiego w Katowicach, pierwszej odznaczonej Krzyżem Kawalerskim Orderu Polski „Polonia Restituta” mieszkanki Górnego Śląska, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Śląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku
Województwa Śląskiego

Stanisław Gmitruk

Załącznik do uchwały Nr V/56/1/2018
Sejmiku Województwa Śląskiego
z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Oświadczenie
w sprawie uczczenia Janiny Antoniny Omańkowskiej (1859-1927),
pierwszej kobiety na świecie, która otworzyła obrady
parlamentu regionalnego – Sejmu Śląskiego w Katowicach,
pierwszej odznaczonej Krzyżem Kawalerskim Orderu Polski
„Polonia Restituta”
mieszkancki Górnego Śląska

Sejmik Województwa Śląskiego w *Roku Praw Kobiet* pragnie oddać hołd Janinie Antoninie Omańkowskiej, pierwszej kobiecie na świecie, która otworzyła obrady parlamentu regionalnego – Sejmu Śląskiego w Katowicach.

Janina Antonina Omańkowska urodziła się 12 maja 1859 roku w Srebrnikach (dziś województwo kujawsko-pomorskie). Egzamin nauczycielski zdała jako eksternistka w seminarium męskim w Bydgoszczy. W 1900 roku aresztowana za nauczanie polskiego w Wielkopolsce, po głośnym procesie osadzona w więzieniu, stała się dla wielu kobiet wzorem do naśladowania w pracy społecznej i publicznej. W 1902 roku przeprowadziła się do Bytomia. Rok później zasiadała już w zarządzie Towarzystw Kobiet Polskich w Bytomiu; działała też aktywnie w Czytelni dla Kobiet w Katowicach. W Bytomiu założyła Czytelnię „Iskra” oraz Towarzystwo Śpiewacze dla dziewcząt „Sobótka”. W styczniu 1907 roku w Katowicach zorganizowała propolski wiec kobiecy, a od 1914 roku była wieloletnią przewodniczącą Związku Górnos Śląskich Towarzystw Kobięcych w Bytomiu, który w 1920 roku zmienił nazwę na Związek Towarzystw Polek na Górnym Śląsku. W 1918 roku współzakładała szkołkę polską w Bytomiu dla ok. 400 dzieci, od tego też roku była członkinią Powiatowej Rady Ludowej w Bytomiu, by pod koniec roku znaleźć się w składzie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i jako delegatka ze Śląska wziąć udział w poznańskim Polskim Sejmie Dzielnicowym.

Jeszcze podczas pobytu w Wielkopolsce publikowała w „Gońcu Wielkopolskim” oraz „Pracy”. Po przeprowadzce na Śląsk pisała do gliwickiego „Głosu Śląskiego”. W 1902 roku objęła redakcję tygodnika „Gwiazda”, od 1905 roku przez wiele lat związana z „Katolikiem”, redagowała przede wszystkim dodatek dla kobiet „Rodzina” oraz dodatek dla dzieci „Dzwonek”. Podczas akcji plebiscytowej współzałożycielka i redaktor naczelna „Głosu Polek”, wydawanego przez Polski Komisariat Plebiscytowy.

Uczestniczka Powstań Śląskich, podczas I Powstania zorganizowała w swoim mieszkaniu biuro Czerwonego Krzyża przy Komisji Plebiscytowej. Podczas II i III Powstania Śląskiego organizowała akcje aprowizacyjne dla powstańców. Gdy wybuchło III Powstanie, płomienną odezwą w „Katoliku” o pomoc dla wszystkich potrzebujących zaangażowała setki kobiet do prac pomocowych.

W przededniu Plebiscytu, w styczniu 1921 roku zorganizowała w Gliwicach Zjazd Zarządów Towarzystw Polek, w którym uczestniczyło ok. 2000 osób, w tym delegacje kobiet z Warszawy, Lwowa, Krakowa, Wilna, Poznania, Pomorza, Częstochowy, Sosnowca i Dąbrowy Górniczej. Obradami, które odbywały się w gmachu obecnego Teatru Miejskiego, zainteresowały się najwyższe władze państwowe – Sejm i Rząd II RP, partie polityczne oraz Kościół. W oficjalnej części przemawiali m.in.: posłanka na Sejm Zofia Sokolnicka, delegatka „Służby Narodowej” Królestwa Maria Kleniewska, Wojciech Korfanty, ksiądz Adam Brandys, redaktor „Sztandaru Polskiego” Michał Kwiatkowski, delegatka Katolickiego Związku Kobiet Anna Zakrzewska, przedstawicielka Narodowej Organizacji Kobiet, późniejsza Senator II RP, Józefa Szebeko. Na Zjeździe tym wybrana przewodniczącą Związku Towarzystw Polek na Górnym Śląsku, godność tę piastowała do śmierci.

Po podziale Śląska przez krótki okres mieszkała nadal w niemieckiej części Bytomia. Po ataku niemieckiej bojówki na jej mieszkanie, zmuszona do przeprowadzki w czerwcu 1922 roku osiadła w Królewskiej Hucie. Nadal publikowała w bytomskim „Katoliku”, pisała podręczniki szkolne. Współpracowała z Chrześcijańską Demokracją, Wojciechem Korfantym. Z ramienia tego ugrupowania

sprawowała mandat poselski na Sejm Śląski I kadencji w latach 1922-1927. Jako pierwsza kobieta na świecie otworzyła obrady inauguracyjnej sesji regionalnego parlamentu, do czasu wyboru Konstantego Wolnego na stanowisko marszałka.

W Sejmie Śląskim zajmowała się wieloma tematami, w tym tzw. „kwestiami kobiecymi”. Jako sprawozdawczyni Komisji Socjalnej przeprowadziła projekt ustawy, który podwyższył kwotę odprawy dla wdów w ubezpieczeniu od wypadków przy ich ponownym zamążpójściu. W 1922 roku zadbała o pozytywne dla kobiet zmiany prawa o opiece położowej. Nowelizowane przepisy przyznały prawo do opieki położowej wszystkim niezamożnym kobietom, niezależnie od formy uprawnień. Z trybuny sejmowej jako rzeczniczka klubu chadeckiego wsparła też nowelizację ustawy o osobach pobierających rentę z ubezpieczenia inwalidzkiego. Sedno nowelizacji zawierało się w równouprawnieniu żon w rodzinach rencistów do pobierania drożyznianego dodatku rentowego. Wcześniej świadczenie dotyczyło tylko dzieci rencisty.

Jeszcze przed upływem I kadencji Sejmu Śląskiego, zmarła po długiej chorobie, 24 sierpnia 1927 roku w Królewskiej Hucie. Pochowana na cmentarzu parafii św. Jadwigi. Władze Chorzowa i Gliwic nadały Jej imię ulicom w tych miastach. Odznaczona odznaką gen. Józefa Hallera „Za służbę narodową” oraz – jako pierwsza kobieta na Śląsku – Krzyżem Kawalerskim Orderu Polski „Polonia Restituta”.

Sejmik Województwa Śląskiego, pragnąc podkreślić ogromne znaczenie postaci Janiny Antoniny Omańkowskiej, kierując się zamiarem przywrócenia pamięci osobie, która wywarła tak ogromny wpływ na rodzącą się 100 lat temu Niepodległość, na historię śląskiego parlamentaryzmu oraz historię kobiet na Górnym Śląsku, kieruje pod adresem Marszałka Województwa wnioski o wykonanie i umieszczenie w gmachu Sejmu Śląskiego tablicy pamiątkowej z wizerunkiem Janiny Antoniny Omańkowskiej oraz o przygotowanie publikacji upamiętniającej Jej życie i dzieło w przypadającą na 2019 rok 160 rocznicę Jej urodzin.